

אריכות לשון של רש"י בענין נ"ט בר נ"ט

איתא בחולין (קיא:-ק"ב.),

אמר חזקיה משום אביי, הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח. צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאכלו בכותח. והני מילי צנון דאגב חורפיה בלע, אבל קישות גריר לבי פסקיה, ואכיל. קלחי דליפתא שרי, דסלקי אסירי, ואי פתך בהו דליפתא, שפיר דמי.

אביי פוסק שאע"פ שיש קולא של נותן טעם בר נותן טעם דהתירא כשדגים נפלו על קערה, אין קולא כזה כשחתכו צנון בסכין של בשר. רש"י מפרש למה אין אומרים קולא זו (ד"ה קישות),

הלכך, 'דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח' כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס. אבל הסכין, פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר, 'וכשחותך צנון' הוי נותן טעם הבא מן הממש. ועוד, דמשום 'חורפיה בלע' טפי מדגים הרותחים, ואגב דוחקא דסכינא פלט סכין ובלע צנון.

כנראה יש ב' לשונות ברש"י כאן. ובאו"ז (סי' תסז) האריך לבאר שניהם, דלדעה ראשונה ברש"י כאן, סתם סכין יש עליו שמנונית איסור, ויש כאן רק נותן טעם א' (מהשמנונית לצנון), ולדעה הב', אף בלי שמנונית יש לאסור, דדבר חריף אוסר אפילו בנ"ט בר נ"ט דהתירא. ב' הטעמים נפסקו להלכה בשו"ע (סי' צד ס"ז, סי' צו ס"א ובביאור הגר"א).

אלא דיש להקשות ב' קושיות על לשון רש"י כאן.

א. אם באמת יש מחלוקת כאן בדיני נ"ט בר נ"ט, אם יש כח בדבר חריף אף בנ"ט בר נ"ט, למה לא פרט רש"י את המחלוקת כך. בלשון הב' ברש"י (בסוף דבריו - ועוד ...) אין שום הזכרה של נ"ט בר נ"ט.

ב. יש רק גמרא אחת בש"ס שיש בה הדין שדבר חריף אוסר אפילו בנ"ט בר נ"ט, והיא הסוגיא כאן (חולין קיא:-ק"ב, וכן משמע מדברי הב"י בריש סי' צו). ואם אפשר לפרש הסוגיא באופן אחר, כשיש שמנונית על הסכין, מהיכא תיתי לאסור בנ"ט בר נ"ט דהתירא בדבר חריף. הלוא פשוט מסוגיא לעיל (ח:): דסתם סכין יש שמנונית עליו. וא"כ יש לפרש הסוגיא רק אליבא דלשון ראשון של רש"י (דע"כ יש שמנונית) וא"כ, אין שום מקור שדבר חריף אוסר בנ"ט בר נ"ט.

ונראה לתרץ דיש מחלוקת בש"ס בטיב האיסור בסכינים. דאיתא בע"ז (צו:): דהכשר סכינים לאכול צונן היא בשפה ונעיצה, ואיתא בחולין (ריש ח:): דהכשר סכין לחתוך בה בשר הוא ע"י ליבון (וממילא קשיא ממשנה בע"ז). ופירש רש"י שסברת המחלוקת היא מה טיב איסור סכין. דמסוגיא בע"ז משמע שיש שמנונית ע"ג סכין ונעיצה מסירה, ומשמע מסוגיא דחולין דיש שמנונית דאיסורא דנבילות¹ שנבלעו בסכין, שיש בליעות ואין שמנונית. [אולם תוס' הרא"ש תירץ דבסוגיא דחולין (ח:): קאי על הכשר סכין לשחוט, שהוא להשתמש לדבר חם.]

ועיין בראש יוסף (חולין ח., ח:), קיא:): דמחלוקת זה בדין טיב איסור סכין היא מחלוקת אמוראים (חולין קיא:): דאיתא שם, סכין ששחט בה ... צונן אמרי לה בעי הדחה, ואמרי לה לא בעיא הדחה, ע"כ. ולשיטת רש"י (שם ד"ה סכין, דלא כדעת התוס', ח:): קאי במקרה שקינח הסכין קודם, שפירש, וז"ל, בולע הסכין מן הדם, ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו, עכ"ל. ולשון 'פולט' משמע אף כשאין שמנונית. וממילא יש מח' למה יש איסור בסכין. לחד שיטה יש איסור רק משום שמנונית, וכאשר קינח את הסכין אין עוד איסור. ולאידך שיטה, אף בלי שמנונית ע"ג הסכין, פולט כדי הדחה משום דוחקא דסכינא (דלא כדעת הר"ן שם).

¹ והקשה הרש"ש מ"ש נבילות אם עדיין יש טעם דתקרובת ע"ז. ועיין בספר זכר יצחק (סי' ז, ועוד) דלא אמרינן טעם כעיקר כשאין איסור מאכלות אסורות. ואולי סובר רש"י דדין תקרובת ע"ז הוא מדין איסור ע"ז ולא מדין מאכלות אסורות, ואין איסור טעם כעיקר אם אינו איסור נבילות. וזה דלא כדעת הרמב"ם (הל' מאכ"א פ"א ה"א) ע"פ מש"כ בסה"מ (מצ' ל"ת קצד).

והנראה לומר דזו באמת המחלוקת בין ב' הלשונות ברש"י (קיב.), דאין לומר דסברת המחלוקת היא אם יש כח בדבר חריף לאסור אף בנ"ט בר נ"ט, דמנין דיש מחלוקת בענין זה. מיהו, יש מחלוקת אמוראים אם סתם סכין יש עליו שמנונית. לחד שיטה יש שמנונית [וכן יש היתר אם סכין מקונח (קיא:), ואיסור משום שמנונית (ח: ד"ה צונן), כדפרש"י שם.] ולחד שיטה אין שמנונית [ואף במקונח יש איסור (קיא:), ובסוגיא לעיל (ח:)] יש לפרש האיסור משום צונן בצונן פולט כדי הדחה משום דוחקא דסכינא.]

ממילא, לשיטה הב' אין שמנונית על הסכין כשחתך בה צונן, ואין לפרש הסוגיא אם לא דיש כח בדבר חריף לאסור אף בנ"ט בר נ"ט. כלומר, לשיטה זו, אין רואים משום סוגיא ברש"י דסתם סכין יש שמנונית עליו. וסברת המחלוקת בעניני סכין היא, וממילא נגרר עניני נ"ט בר נ"ט. ולפ"ז יש לפרש ג' לשונות קשות בפירוש רש"י (חולין קיב.), א' דלעיל וב' דנבאר עתה.

א', דבאמת המחלוקת העיקרי בין ב' הלשונות היא בטיב איסור סכין, ולא בדיני נ"ט בר נ"ט. לפיכך פירש רש"י בשיטה הב' 'אגב דוחקא דסכינא פלט סכין ובלע צונן' (דצונן בצונן דוחקא דסכינא פולט). דהעיקר הוא דהבליעות יוצאות אף בלי שמנונית, ולא משום נ"ט בר נ"ט.

ב', פירש רש"י את ענין קישות ש'השמנונית צף ועומד על מקום החתך, ולא פירש בלשון יותר פשוט ד'השמנונית נתקנח בה דא"א לסכין בלי שמנונית' כמו שפירש לעיל (ח:), אלא דכוונתו לומר דיכולים לפרש 'קישות גרר לבי פסקיה' אליבא דב' השיטות, דלשניהם יש שמנונית עליו (למר משום שמקונח ולמר משום שנפלט עליה). לפיכך פירש רש"י רק את המציאות ששמנונית עליו, ולא פירש מהיכן בא השמנונית.

ג', בענין לפת פירש רש"י 'הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין, ואין התרדין מקבלין טעם הימנו'. ולשון זה קשה מאוד. דאם כל הענין כאן הוא שמנונית ע"ג הסכין, איך שייך ענין ביטול וענין נתינת טעם. הלוא כל הענין הוא קינוח שמנונית בלבד (עי' ביאור הגר"א סי' צו סקט"ו). ועיין בהגהות אשר"י ובמרדכי (סי' תשיב) שלא גרסו 'שמנונית' אלא 'נפלט'. כלומר, דמדובר כאן על פליטת סכין בצונן בצונן משום

דוחקא דסכינא. ולגבי פליטה שייך לומר לשון ביטול, שטעם האחר של הלפת המעורב בסכין מבטל טעם פליטת הבשר. ואולי ב' גרסאות הללו ברש"י הן באמת ב' שיטות ברש"י וב' השיטות של האמוראים בגמרא (קיא:).